

АГРОСТРАХУВАННЯ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ

*Ю Томашевський, асистент
Львівський національний аграрний університет*

Ключові слова: страхування, аграрний страховий ринок, сільське господарство, природно-кліматичні ризики, фінансовий стан, господарський механізм, багаторизикове страхування.

Key words: insurance, agrarian insurance market, agriculture, naturally-climatic risks, financial condition, economic mechanism, multibrave insurance.

In article is devoted ground of theory-methodological suggestions and practical recommendations in relation to an improvement and increase of efficiency of insurance at insurance of naturally-climatic risks in a agriculture. It would plan real proposes due to which probably to achieve high development of an insurance affair in an agriculture that would enable to increase its efficiency and also national economies as a whole.

Постановка проблеми. Страхування сільськогосподарських ризиків – один із найскладніших і найризикованіших видів страхування, і сьогодні в Україні все більше починають усвідомлювати, що їх необхідно страхувати. Агροстрахування є найважливішим засобом зменшення ризикованості сільськогосподарського виробництва. Проте, незважаючи на велику необхідність такого захисту, в нашій країні лише робляться перші кроки у цьому складному ринковому сегменті.

На сьогодні Україна має значний потенціал для розвитку сільського господарства та подальшого впливу на європейські ринки. Вона поступово повертає собі статус «житниці Європи» і як країна з потенційно потужним сектором сільського господарства, може багато в чому виграти в умовах світової кризи. При цьому одним з елементів ринкової моделі аграрного сектора є створення нової системи страхування з метою зниження рівня ризикованості виробничої діяльності. Спектр підприємницького ризику в сільському господарстві дещо ширший, ніж в інших галузях господарювання. Це зумовлено насамперед природними чинниками в аграрному виробництві. Природний ризик у сільському господарстві й агробізнесі полягає у відсутності гарантій отримання спланованих виробничих результатів під впливом природних чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні та практичні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, питанням теорії і практики страхування присвятили свої праці українські вчені: В.Д. Базилевич, В.В. Вітлінський, К.Г.Воблій, Н.М.Внукова, В.І. Грушко, М.Я. Дем'яненко, М.С.Клапків, О.Л. Кашенко, А.В. Криворучко, С.А.Навроцький, С.І.Наконечний, С.С. Осадець, Д.В.Полозенко, О.М. Теревус, Я.П. Шумелда, К.К. Якуненко, О.І.Ястремський, а також зарубіжні автори: І.Т.Балабанов, Д. Баббела, А.Вільямс, В.Гроуз, М.Ф.Галагуза, В.В. Глуценко, Д. Діксон, К. Ерроу, Ю.М.Журавльов, Л.О.Лігоненко, Л.К. Никитенков, К. Пфайффер, В.В. Смирнов, К.Є.Турбіна, Я.Хеймес, В.В. Шахов, Р.Т. Юлдашев.

Постановка завдання. Пропоновані нині на ринку страхових послуг програми страхування сільських господарських ризиків за багатьма параметрами не задовольняють споживачів. Основним їх недоліком є висока вартість. Тільки за умови реальної державної підтримки можна буде досягти рівноваги між попитом та пропозицією у цій сфері. Слід зазначити, що держава намагається вирішити вказану проблему компенсуванням затрат на страхування окремих видів сільськогосподарських культур. Однак більшість інструктивних матеріалів і документів у цій сфері на сьогодні перебувають на стадії розробки, а сам аграрний страховий ринок є слаборозвинутим і недосконалим.

Виклад основного матеріалу. Загалом сільськогосподарське страхування проходить глибоку кризу, основними причинами якої є насамперед відсутність економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність більшості сільськогосподарських підприємств і дефіцит фінансових ресурсів. Коли є заборгованість із кредитів та податкових платежів, немає сенсу думати про гнучку фінансову політику, розглядати заходи, спрямовані на підвищення фінансової стабільності підприємства.

По-друге, інфляційні процеси, внаслідок яких здійснення довгострокових видів страхування в національній валюті неможливе. Тому розмір страхового полісу не в змозі гарантувати господарству

повного покриття матеріальних втрат. Водночас запровадження поправних коефіцієнтів на розмір страхового відшкодування залежно від часу виплат призводить до різкого подорожчання страхових тарифів, що суттєво обмежує і так малий попит економічного захисту на ринку сільськогосподарського страхування.

Крім того, недостатнє врахування реального ступеня ризику настання страхових випадків. Особливо це стосується страхування врожаю сільськогосподарських культур, оскільки використання єдиних страхових тарифів у розрізі областей, районів призводить до невідповідності ступеня ризику, розміру страхового платежу та суми страхового відшкодування. Також недостатній розвиток фондового ринку, не дає змоги використовувати цінні папери як категорію активів для захищеного розміщення страхових резервів; відсутність вторинного ринку страхових послуг, механізмів ефективної взаємодії банківського та страхового сектора економіки, низький рівень розвитку допоміжної інфраструктури страхового ринку. Ну і зрештою, неналежний рівень інформації про стан і можливості страхового ринку в сільському господарстві мають теж неабиякий вплив на стан агрострахування.

З метою покращання ситуації на аграрному страховому ринку України і, зокрема, в механізмі страхування урожаю сільськогосподарських культур, необхідно вжити низку заходів, реалізація яких значною мірою дасть можливість налагодити відносини між аграрним сектором і страховими компаніями.

Створити агропромислові страхові організації і товариства взаємного страхування, побудовані на співпраці держави та приватного сектора. Для координації їх діяльності доцільне формування керівного органу у формі агентства, правління, який би виступив як державний агент щодо регулювання і державної підтримки у сфері агропромислового виробництва. Його основними завданнями повинні бути сприяння розвитку забезпеченого державною підтримкою страхування врожаю сільськогосподарських культур; розробка пропозицій про порядок і умови організації та проведення страхування врожаю сільсько-господарських культур; вирішення питань, пов'язаних із виділенням страховикам коштів державного бюджету на оплату страхових субсидій зі страхування врожаю сільськогосподарських культур та їх використання.

Остаточо визначитися з обов'язковістю і добровільністю страхування врожаю сільськогосподарських культур. Добровільна форма страхування для сільськогосподарських товаровиробників недержавної форми власності не створює умов для фінансової стабільності господарств. Вона має вибірковий характер, є значно дорожчою порівняно з обов'язковою, оскільки передбачає настання страхових подій, що мають найбільшу ймовірність, що супроводжується сплатою страхових платежів за підвищеними страховими тарифами. Це у свою чергу, обмежує коло господарств, як в змозі застрахувати посіви сільськогосподарських культур. Водночас, враховуючи скрутний фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників, доцільним є поєднання обов'язкової та добровільної форми страхування. При цьому в разі переходу до обов'язкового страхування врожаю, доцільно в перший рік проводити страхування врожаю не всіх культур, а лише основних, які мають першочергове значення для регіону. Перелік таких сільськогосподарських культур доцільно погоджувати з управлінням сільського господарства. При цьому до переліку страхових ризиків, що забезпечують майнові інтереси сільськогосподарських підприємств, слід віднести найзгубніші страхові ризики і такі, що часто повторюються, а в результаті завдають сільськогосподарському виробництву значних матеріальних втрат.

З метою підтримки сільськогосподарських запровадити багаторизикове страхування врожаю сільськогосподарських культур. На першому етапі держава може створити власну спеціальну страхову компанію для здійснення багаторизикового страхування врожаю: його реалізації, оцінки ризиків і збитків. Таке страхування повинне бути запроваджене у формі закону, який визначає основні положення щодо страхування, а також відповідальність держави за його проведення. При цьому держава повинна субсидувати багаторизикове страхування врожаю. Таке субсидування має поширюватися на оплату страхових премій, адміністративні витрати страхувальників, створення державного перестраховування від катастрофічних ризиків.

Оскільки страхування посівів сільськогосподарських культур має свою специфіку і пов'язане з високим ступенем ризику для страховика, воно потребує формування великих резервних і статутних фондів. Тому доцільним є організація на території областей (регіонів) великих перестраховальних компаній, які спеціалізуюватимуться на перестрахованні сільськогосподарських ризиків і функціонуватимуть за рахунок коштів під гарантії місцевих і державного бюджетів. На це з

місцевого бюджету слід спрямувати частину коштів, що виділяються сьогодні у вигляді дотацій сільськогосподарських.

Висновки. Створення ефективної системи розподілу та управління ризиками сільськогосподарського виробництва повинно стати важливим напрямом сучасної аграрної політики, що забезпечуватиме підвищення захисту економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників, сприятиме залученню інвестицій і кредитних ресурсів в аграрний сектор економіки, нарощуванню виробництва сільськогосподарської продукції.

Бібліографічний список

1. Александрова М. М. Страхування : Навчально-методичний посібник. – К. : ЦУЛ, 2002. – 208 с.
2. Матвієнко Г.А Шляхи покращення використання резервів при страхуванні врожаїв аграрних підприємств / Г. А. Матвієнко // Агросвіт. : науково-практичний журнал. – № 3. 2009. – С. 36-40.
3. Плиса В. Й. Страхування : Навч.посібник. / В. Й. Плиса – К. : Каравелла, 2005. – 392 с.
4. Стожок Л. Г. Страхування : навчальний посібник для дист. навч. / За ред. Г. Г. Старостенка. – К. : Ун-т «Україна», 2005. – 163 с.
5. Ткаченко Н. В. Страхування : Навч. посібник. – К. : Ліра, 2007. – 376 с.
6. Ткаченко Н. В. Страхування : Практикум : Навчальний посібник. – К. : Ліра, 2007. – 270 с.